

อำนาจ...ผู้บริหาร...ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

เสน่ห์ มีวิเศษณ์

“... เป็นเวลากว่า 300 ปี ที่วิทยาศาสตร์ตะวันตกได้วาดภาพโลก เป็นเสมือนนาฬิกาหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ ซึ่งเมื่อไขลานหรือเดินเครื่องแล้วก็จะทำงานไปตามกลไกที่ตั้งไว้ ดังนั้น เหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วจากปัจจุบัน

ถ้าโลกเป็นจริงตามความเชื่อนี้ มนุษย์ก็จะไร้อำนาจ ถ้าเงื่อนไขเริ่มแรกของกระบวนการใดๆ เป็นสิ่งกำหนดผลสุดท้าย มนุษย์ก็ไม่อาจจะเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์นั้นได้ ภายใต้จักรวาลที่เหมือนเครื่องจักร ไม่มีใครคนไหนจะมีอำนาจเหนือสิ่งใดหรือผู้ใด อำนาจเป็นเพียงมายาภาพเท่านั้น

เงื่อนไขการเกิดขึ้นของอำนาจ จึงอยู่ที่โอกาสที่เป็นข้อยกเว้นที่ผิดปกติของจักรวาลและพฤติกรรมของมนุษย์ (Alvin Toffler Power Shift: p.412-413)

อำนาจคือสิ่งที่มนุษย์ทุกคนใฝ่หาและอยากมีอยากได้เพื่อเป็นสิ่งบันดาลให้ชีวิตของตนเองมีความสุข สามารถทำในสิ่งที่ตนเองต้องการได้แม้ในบางครั้งการได้มาซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามครรลองคลองธรรมจารีตประเพณีและวัฒนธรรมก็ตามบางครั้งบางคนแสวงหาอำนาจในทางที่ผิดยอมทุกอย่างแม้กระทั่งเสียเงินเสียทองเพื่อซื้ออำนาจมาเป็นของตนเพราะหวังแต่เพียงว่าเมื่อตนมีอำนาจตนก็สามารถจะทำอะไรก็ได้ตามที่ต้องการดังมีตัวอย่างปรากฏให้เห็นอยู่โดยทั่วไป Nicolo Machiavelli ปรักษญาเมธีชาวอิตาลี เคยกล่าวไว้ว่าอำนาจ(power)ในทางการเมืองคือเป้าหมายในตัวเองสิ่งที่จะต้องแสวงหาคืออกลวิธี(means)ที่ดีที่สุดที่จะนำมาซึ่งอำนาจทางการเมืองรวมทั้งอกลวิธีในการรักษาไว้ซึ่งอำนาจและการขยายอำนาจ ...”Machiavelli: 1506 ปรากฏในสมบัติธำรงธัญวงศ์การเมืองแนวความคิดและการพัฒนา, ธันวาคม 2538 P2.)

อำนาจหากพิจารณาตามลักษณะของที่สามารถกำหนดได้เป็น 2 ลักษณะคือ

อำนาจบารมี(power) ได้แก่อำนาจที่ได้มาจากหลายวิธีอาจกล่าวได้ว่าอำนาจบารมีกำเนิดมาจากสถานการณ์หลายรูปแบบเช่นประการแรกเป็นอำนาจที่เกิดจากความรู้ความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะซึ่งหมายถึงผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทำให้เกิดการยอมรับนับถือจากผู้ร่วมงานและบุคคลทั่วไปหากสามารถถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์แก่คนสังคมชุมชนและประเทศชาติได้ด้วยแล้วจะยิ่งเป็นการสร้างบารมีให้กับบุคคลผู้นั้นยิ่งขึ้นประการที่สองได้แก่อำนาจที่ติดตัวมาแต่กำเนิดเช่นมีบิดามารดาหรือบรรพบุรุษเป็นเจ้านายขุนนางหรือข้าราชการระดับสูงมาก่อนทำให้ลูกหลานพลอยได้รับอานิสงส์จากบุญบารมีที่ว่านั้นด้วยลูกผู้ว่าราชการจังหวัดย่อมได้รับการเคารพนอบน้อมกว่าลูกสามัญชนธรรมดา ยิ่งลูกหลานของผู้มีฐานันดรศักดิ์ในสมัยโบราณก็จะมีอำนาจบารมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัวเพราะสังคมไทยมีต้นตอมาจากสังคมศักดินาระบบเจ้าขุนมูลนายยังไม่ได้หายไปจาก

สังคมไทยจนปัจจุบันบ่าวทาสก็ต้องเคารพเชื่อฟังเจ้าเหนือชีวิตเป็นเรื่องปกติประการที่สาม เป็นอำนาจที่เกิดจากบุคลิกลักษณะท่าทางของบุคคลอันได้แก่การพูดท่าทางการแสดงออกการวางตัวเป็นต้นซึ่งบุคลิกเหล่านี้หากได้มีการฝึกฝนปฏิบัติอย่างถูกวิธีสามารถสร้างบารมีให้ผู้พบเห็นเกิดความเลื่อมใสศรัทธายอมรับนับถือได้

โดยเฉพาะหากมีความเชื่อตรงมีความสุขเยือกเย็นเป็นปัจจัยเสริมด้วยแล้วจะทำให้ยิ่งมีบารมีสูงยิ่งขึ้นในปัจจุบันจึงมีสถาบันพัฒนาบุคลิกภาพเปิดสอนในด้านนี้ขึ้นโดยเฉพาะประการสุดท้ายได้แก่อำนาจที่เกิดจากการเสาะแสวงหาค้นหาหรือใช้กลวิธีให้ได้มาซึ่งอำนาจเช่นการสร้างฐานะเงินทองให้ร่ำรวยการลงเล่นการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นเล็กๆไปจนถึงการเมืองระดับชาติการพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆของสังคมทำให้เป็นที่รู้จักของคนในสังคมและในที่สุดอาจเป็นผู้มีอำนาจต่อรองหรือดำเนินการใดๆได้ตามที่ตนต้องการแต่อย่าลืมนึกว่าการได้มาซึ่งอำนาจโดยวิธีนี้อาจเกิดขึ้นเร็วและเสื่อมสลายเร็วหากบุคคลผู้นั้นได้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมหรือไม่รู้จักใช้อำนาจในทางที่ถูกที่ควรหรือไม่รู้จักรักษาอำนาจที่ตนมีไว้นานๆ

อำนาจหน้าที่(Authority)ได้แก่อำนาจที่เกิดจากหน้าที่การงานหรืออำนาจที่ได้รับตามที่ระเบียบกฎหมายหรือกติกาของสังคมกำหนดขึ้นตำรวจมีอำนาจจับกุมคุมขังผู้ร้ายหรือผู้ต้องหาได้โดยไม่ผิดกฎหมายผู้พิพากษามีอำนาจในการตัดสินคดีความและสั่งลงโทษผู้กระทำผิดได้ตามอำนาจหน้าที่ครุมีอำนาจจัดการเรียนการสอนนักเรียนให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องแต่ไม่มีอำนาจไปชี้แนะว่าใครถูกใครผิดหรือกักขังหน่วงเหนี่ยวผู้ใดที่สำคัญไม่มีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายอนุญาต

ปัญหาที่เกิดขึ้นให้พบเห็นกันอยู่เป็นประจำในขณะนี้ส่วนใหญ่เป็นเพราะบุคคลผู้มีอำนาจใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องคิดว่าตนเองมีอำนาจทั้งที่ไม่สามารถกระทำได้อัตนเองมีอำนาจจะดำเนินการใดๆได้แต่ไม่ทำทำให้เกิดปัญหาทางสังคมไม่มีที่สิ้นสุดอย่างที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ผู้บริหาร[Administrators]พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542ได้ให้นิยามคำว่าผู้บริหารไว้2 ประการได้แก่

ผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึงผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาที่เป็นสถานศึกษา อันประกอบด้วย1)ผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาตรีทั้งของรัฐและเอกชน2)ผู้บริหารสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปทั้งของรัฐและเอกชน3)ผู้บริหารสถานศึกษาที่สถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัดเช่นสถานศึกษาของสถาบันตำรวจสถานศึกษาของสถาบันทหาร เป็นต้น

ผู้บริหารการศึกษาหมายถึงผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษาที่ไม่ใช่สถานศึกษา ได้แก่1)ผู้บริหารการศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา2)ผู้บริหารในระดับสูงกว่าเขตพื้นที่การศึกษาและ3)ผู้บริหารการศึกษาอื่นนอกจากข้อ1)และ2)ซึ่งหมายถึงผู้บริหารการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ หรือในสังกัดกระทรวงอื่นๆ

(สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ2547ชุดวิชาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ)

คุณลักษณะของผู้บริหารกับการใช้อำนาจ

ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษานั้นนอกเหนือจากการมีอำนาจบารมีตามฐานะทางสังคมแล้วยังมีอำนาจตามภาระหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารจะใช้อำนาจได้ดีหรือไม่ถูกต้องหรือไม่เพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับจิตสำนึกบุคลิกลักษณะและนิสัยประจำตัวของผู้บริหารนั้นๆโดยปกติผู้บริหารจะมีการใช้อำนาจใน3ลักษณะที่แตกต่างกันคือ

1. **ผู้บริหารแบบอัตตาธิปไตย(Authorcracy)**ผู้บริหารประเภทนี้มักจะถือเอาตนเองเป็นใหญ่ การปฏิบัติงานใช้ระบบสั่งการจากเบื้องบนเพียงอย่างเดียว ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีสิทธิเสนอหรือคัดค้านมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาเท่านั้นการบริหารและการปกครองตามแนวนี้มีลักษณะดังเช่นที่Machiavelli กล่าวไว้ว่า“...ผู้ปกครอง(ผู้มีอำนาจ)ควรมีลักษณะทั้งของสุนัขจิ้งจอกและสิงโตในเวลาเดียวกัน...”และให้ประพจน์ปฏิบัติโดยมองที่เป้าหมาย(goals)เป็นหลักไม่ต้องสนใจวิธีการ(means)ว่าจะมีผลกระทบใดต่อกับบุคคลใดบ้างผลที่ตามมาคือการไม่ได้รับการยอมรับการขัดแย้งกับบัญชา นอกจากนี้ผู้บริหารประเภทนี้มักจะอยู่ได้ไม่นานเพราะมักมีเหตุแทรกซ้อนให้ต้องโยกย้ายหรือเปลี่ยนสถานที่ทำงานบ่อยๆหากเป็นผู้บริหารหรือผู้นำระดับสูงก็มักมีปัญหามาเมื่อตนเองหมดอำนาจวาสนาหรือพ้นจากสภาพการเป็นผู้บริหารไปแล้ว

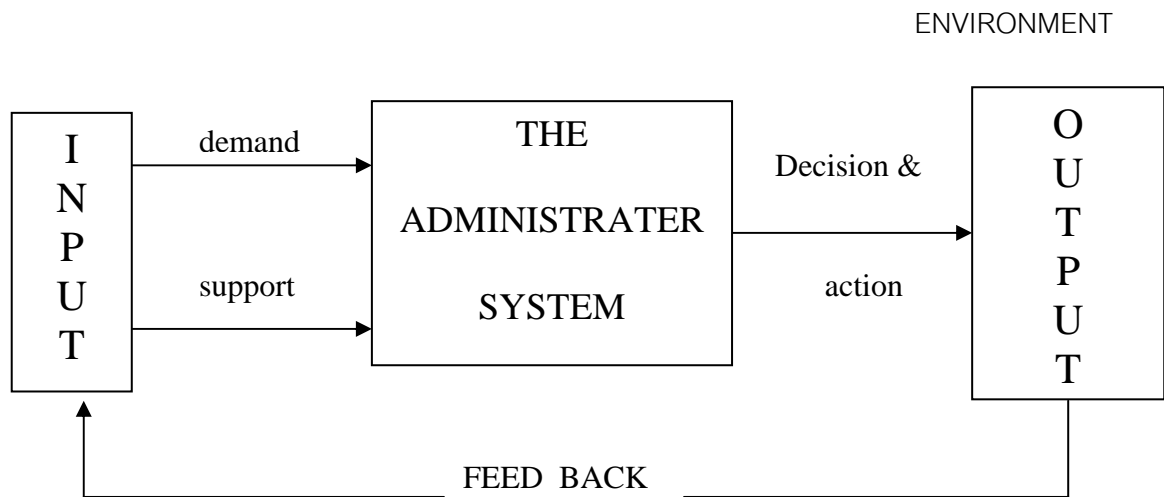
2. **ผู้บริหารแบบประชาธิปไตย(Democracy)**ผู้บริหารประเภทนี้เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นวิธีการบริหารที่ดีที่สุดเพราะเป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมหรือมีส่วนในการเสนอความคิดเห็นวางแผนและร่วมปฏิบัติงานตลอดจนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปฏิบัติร่วมภาคภูมิใจในผลงานขององค์การทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรักและจงรักภักดีต่อองค์การกับทั้งเป็นการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีในทางตรงกันข้ามการบริหารแบบประชาธิปไตยในบางครั้งก็อาจเกิดปัญหาขึ้นได้บ้างเช่นเดียวกันเช่นการถือเอามติของคนส่วนใหญ่นั้นเป็นหลักการตัดสินใจเป็นสิ่งที่ดีแต่ผู้บริหารต้องไม่ลืมว่ายังมีเสียงส่วนน้อยที่ต้องดูแลและให้ความสำคัญเช่นเดียวกันอย่างน้อยต้องให้พวกเขาเหล่านั้นไม่รู้สึกเสียหน้ารู้สึกผิดหวังจากความพ่ายแพ้ในครั้งนั้นเพราะอาจเป็นเหตุให้เกิดแรงต้านหรือความขัดแย้งขึ้นในองค์การได้

ผู้บริหารแบบตามสบาย(leizsesfair)ผู้บริหารประเภทนี้เป็นผู้บริหารที่เป็นอันตรายที่สุด เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วจะพบว่าเป็นคนที่ไม่สนใจในสิ่งใดๆเลยทั้งสิ่งที่เป็นอำนาจหน้าที่ภาระงานที่ต้องปฏิบัติหรือการสร้างสรรคสิ่งใหม่ให้กับองค์การที่ตนรับผิดชอบอยู่สมาชิกในองค์การจะทำอะไรก็ได้ตามที่ต้องการหากเป็นโรงเรียนก็หมายถึงว่าครูคนใดอยากจะทำอะไรก็ไปใครไม่ต้องการสอนก็ไม่จำเป็นต้องสอนความเย็บเหงาความอับเฉาจะปกคลุมไปทั่วทั้งองค์การทั้งครูและนักเรียนขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพราะไม่มีหลักยึดเหนี่ยวหรือผู้ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษาสิ่งหนึ่งที่พบเห็นง่ายที่สุดคือผู้ปกครองจะย้ายลูกหลานของตนเองออกจากโรงเรียนไปหาที่เรียนใหม่ที่มองเห็นอนาคตมากกว่าท้ายสุดโรงเรียนแห่งนี้ก็จะถูกยุบเลิกปล่อยให้เป็นที่พักอาศัยของมดปลวกเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง

อิชเชอร์วูด(Isherwood,1973)พบว่าครูใหญ่ที่มีบุคลิกดี มีความชำนาญและมนุษยสัมพันธ์จะทำให้ครูรักดีต่อครูใหญ่และงานปฏิบัติมีความสุขในการทำงานงานวิจัยศึกษาพบว่าครูใหญ่ทำให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชื่อมั่นในความสามารถของครูจะช่วยให้ครูมีความคิดริเริ่มและเป็นผู้นำการสร้างควมไว้เนื้อเชื่อใจเป็นกุญแจสำคัญในทักษะความเป็นผู้นำของครูใหญ่โรงเรียนที่มีนวัตกรรมใหม่ๆและได้รับการยกย่องชมเชยอย่างจริงใจจากผู้บริหารจะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครูได้เป็นอย่างดีผู้บริหารที่อธิบายชี้แจงแก่ครูโดยตรงเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติในวิชาชีพก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในตัวครู

(สถาบันการแปลหนังสือกระทรวงศึกษาธิการ*ครูใหญ่คือแรงจูงใจของครู*2545P.21)

ศาสตราจารย์ดร.สมบัติถาวรธัญวงศ์ได้เคยนำเอาฐานคติของกรอบการวิเคราะห์เชิงระบบซึ่งออกแบบโดย DavidEaston,1965)มาเป็นฐานความคิดในการบริหารงานซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

(ดร.สมบัติดำรงธัญวงศ์ การเมืองแนวคิดและการพัฒนา4-185)

ในการวิเคราะห์การบริหารในฐานะที่เป็นระบบพลวัตที่เริ่มต้นได้กำหนดฐานคิดที่สำคัญ4ประการเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์คือ

1. ระบบ(system)คือต้นพิจารณาการบริหารในฐานะที่เป็นระบบของพฤติกรรม (behavioralsystem)กล่าวคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการบริหารกันเองกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการบริหารกับสิ่งแวดล้อมมีลักษณะเป็นพลวัตเป็นรูปธรรมสามารถอธิบายเชิงประจักษ์ถึงหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์การและบุคคลในองค์การต่างๆและความสัมพันธ์กับองค์การอื่นหรือสิ่งแวดล้อมอื่นๆได้

2. สิ่งแวดล้อม(environment)ในทัศนะของต้นองค์การสามารถแยกตัวออกจากสิ่งแวดล้อมภายในและสิ่งแวดล้อมภายนอกและเปิดรับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมต่างๆที่ล้อมรอบองค์การอยู่ได้

3. การตอบสนอง(response)ความแปรผันในโครงสร้างและกระบวนการภายในระบบอาจแปลความหมายได้ว่าเป็นความพยายามที่จะสร้างสรรค์ของสมาชิกภายในระบบที่จะกำกับหรือจะต้านทานความกดดันที่มาจากสภาพแวดล้อมนอกระบบ

4. ผลกระทบ(impact)สมรรถนะของระบบที่จะต้านทานความกดดันเป็นหน้าที่ของระบบข้อมูล (information)ที่จะส่งกลับไปสู่ผู้กระทำและผู้ตัดสินใจ

สิ่งใดที่เกิดขึ้นภายในสภาพแวดล้อมจะส่งผลกระทบเข้าสู่ระบบการบริการกับสภาพแวดล้อมในรูปปัจจัยนำเข้า(input)ระบบบริหารจะต้องทำหน้าที่ในการตัดสินใจและนำการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ ผลผลิตของระบบการบริการคือปัจจัยนำออก(output)จะกลับเข้าสู่ระบบในรูปของสิ่งแวดล้อมปัจจัยสิ่งแวดล้อมจะถูกนำเข้าสู่ระบบในรูปของความต้องการ(demand)และการสนับสนุน(support)ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการบริหารและสิ่งแวดล้อมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าแท้จริงแล้วปัจจัยนำออกก็คือผลผลิตของระบบการบริการ ดังนั้นความสัมพันธ์นี้จึงจะมีต่อเนื่องกันโดยตลอด

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง(ChangeAgent)หากกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบันแล้วน่าจะหมายถึงปัจจัยในการบริหาร5ประการที่สำคัญคือ

1. การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างซึ่งได้แก่การปฏิรูปโครงสร้างการบริหารงานในกระทรวงศึกษา

ธิการไต่ถามมาถึงระดับกรมกองและโรงเรียนตามลำดับซึ่งในขณะนี้ได้มีการปรับเปลี่ยนใหม่ทั้งหมดผู้บริหารจะต้องรู้และสามารถนำไปบอกเล่าในครูในโรงเรียนได้รับทราบพร้อมทั้งต้องเป็นผู้คอยติดตามการเปลี่ยนแปลงที่ว่ำนั่นอย่างใกล้ชิดเพื่อที่จะได้เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์รวมถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนให้เป็นที่ไปตามระเบียบว่าด้วยการแบ่งหน่วยราชการภายในกระทรวงศึกษาธิการ

2. การเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรและการสอน ปัจจุบันโรงเรียนทุกโรงเรียนต้องมีหลักสูตรสถานศึกษาของตัวเองโดยอาศัยหลักเกณฑ์วิธีการและโครงสร้างหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดครูทุกคนจะต้องจัดสร้างหลักสูตรได้รู้จักกาจัดทำโครงการสอนการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญการวางแผนการวัดและประเมินผลจากสภาพจริงการคัดกรองนักเรียนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ฯลฯ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของหลักสูตรได้

3. การเปลี่ยนแปลงด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาเพิ่มเติมหรือการฝึกอบรมเพิ่มเติมกฎระเบียบใหม่ๆ ครูจะต้องรู้และสามารถปฏิบัติได้ การส่งเสริมให้ครูเข้าสู่วิทยฐานะหรือเลื่อนวิทยฐานะเป็นเรื่องที่กำลังอยู่ในความสนใจของครูโดยทั่วไปรวมถึงการจัดเตรียมจัดหาเอกสารคู่มือไว้ให้ครูค้นคว้าและนำไปปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

4. การเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมการศึกษา เทคโนโลยีใหม่ๆ โดยเฉพาะระบบ IT ได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสูงมากผู้บริหารครูจะต้องมีความรู้มีความเข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอนและการพัฒนาศักยภาพของโรงเรียนให้ได้อย่าให้เป็นคนล้าหลังไม่ทันสมัยในสายตาของลูกศิษย์และบุคคลทั่วไป

5. การเปลี่ยนแปลงด้านระบบการบริหาร เมื่อโครงสร้างใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการเปลี่ยนไประบบย่อยในโรงเรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพการเป็นนิติบุคคลของโรงเรียน ตามกฎหมายผู้บริหารจะต้องศึกษาและใช้ให้ถูกต้องเพราะมีทั้งคุณและโทษหากใช้ไม่ถูกต้องอาจมีผลให้เกิดความเสียหายกับตนเองและสถานศึกษาได้

ทั้งหมดนี้คือภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องชักนำครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้ได้ที่สำคัญคือตัวผู้บริหารจะต้องเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงเป็นคนแรกเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของครูและ ผู้ใต้บังคับบัญชาหากทำได้น่าจะถือได้ว่าสถานศึกษาของท่านเริ่มก้าวไปสู่ศักราชใหม่ทางการศึกษาอย่างแท้จริง